

זה הזמן להגבלת קדנציות

נריה רפאל כנפו

פורסם ב-17:16

ממשלת ישראל ה-19, שהושבעה ב-2013, הייתה מבשרת של התחדשות ורענון ביחסי הדת והמדינה בישראל - ובתוכם סוגיית הגיוס, לימודי הליבה וגם סוגיות קלאסיות יותר כמו השבת במרחב הציבורי, חופש הנישואין וזכויות הלהט"ב. ממשלת הליכוד יחד עם יש עתיד, התנועה והבית היהודי, בישרה אפשרות לתהליך מאוזן בין כוחות מסורתיים, ליברליים ושמרנים שמוכנים לשבת ולנהל דיאלוג עמוק על סוגיות הליבה של הדת והמדינה בישראל. בתקופת הממשלה הזו התחלנו לראות ניצני תהליך, כשחוק גיוס התחיל להתגבש בוועדה בראשות איילת שקד וחוק הפונדקאות עבר בקריאה ראשונה. גם בנישואין, הגם שנשמר המונופול, הצליחו המחוקקים ליצר תחרות פנימית בין רבני הערים - כל זה מתוך הבנה שנקעה נפשו של הציבור הישראלי מכפייה דתית. לתחושה זו היו שותפים כלל חברי הקואליציה, גם חבריה השמרנים יותר מהבית היהודי והליכוד.

ובכל זאת, הממשלה ההיא התפרקה והכנסת התפזרה אחרי שנה וחצי בלבד של כהונה. על הפרק לא היו הוויכוחים על דת ומדינה או הסוגיות הכלכליות ואפילו לא סוגיות מדיניות-ביטחוניות, אלא על עניין כמעט פרסונלי - חוק "ישראל היום" שעבר בתמיכת חברי הקואליציה. החוק הזה, שמטרתו הייתה להחליש את החינמון אוהד נתניהו בבעלותו של המיליארדר היהודי שלדון אדלסון, היה רק קש - שהרי כפי שכולנו יודעים, ראש הממשלה והמו"ל של "ידיעות אחרונות" עומדים לדין בעוון המחשבה המשותפת שלהם לפגוע ב"ישראל היום". העיתון שחשוב לנתניהו הוא אחרי הכל רק כלי. אם כן, מה היה המניע המרכזי למפלת הממשלה?

האמת שזה מובן מאליו. מה יעשה כל ראש ממשלה אחר שעומד בפני האפשרות הנוחה מדי של שותפים קואליציוניים שדורשים רק לא לחוקק שום דבר באופן אקטיבי ולקבל סכומי כסף שנחשבים זעומים ביחד לתקציב המדינה הכולל, בעוד הוא מקבל בתמורה יד חופשית כמעט בכל סוגיה פוליטית ומדינית אחרת? זה ניסיון שאף ראש ממשלה אחר לא היה עומד בו - ככל הנראה - ויש מנגנון יסודי ופשוט שאין מנוס מלחוקק: הגבלת קדנציות.

צעד אחד לפני ההסכמה להעניק למפלגות החרדיות זכויות וטו ותקציבים חופשיים, צריך להבין מה היא המוטיבציה, מהי מטרת העל של ראש ממשלת ישראל היום כל עוד אין לו יעד פרישה. נראה שמטרת העל היא, בפשטות, להמשיך להיות ראש ממשלה. יועצי תקשורת ואסטרטגיה ידעו לספר שראש הממשלה מנהל קמפיין בחירות כבר עשר שנים ברציפות, גם כשעמד בראש הממשלה שכינה את משך הזמן הארוך ביותר (הממשלה ה-34). כל אדם, כל עובד, כל פוליטיקאי, בוודאי כל ראש ממשלה שאין לו תאריך תפוגה, יהפוך את השרידות לסדר היום המרכזי שלו. זה גם טבע אנושי וגם טבע פוליטי, שהמלחמה בו היא חסרת טעם. אדם שמחזיק בכוח שמשרת את רעיונותיו, לא יוותר עליו אלא אם יהיה מוכרח. וכאשר השרידות היא שם המשחק, כל ממשלה בה שותפיה מאיימים על

העומד בראשה - הרי שהיא ממשלה זמנית שצריכה לעבור מן העולם. איש תקשורת שהפך במהירות שיא לשר אוצר, יהפוך במהירות לא פחות גדולה לראש ממשלה אם רק תהיה לו ההזדמנות להוכיח את עצמו בתפקיד.

כאמור, דילמה פוליטית ומוסרית שכזאת היא איננה נחלתו של ראש הממשלה נתניהו בלבד, ואיתה היה מתמודד גם יצחק הרצוג אם היה מקבל הזדמנות להקים ממשלה, וכך גם בני גנץ שאכן ניסה להעביר את המפלגות החרדיות לתמוך במועמדותו וכשל. עם אותה הדילמה עשוי להתמודד גם גדעון סער שאפילו אם תהיה לו אפשרות תיאורטית להקים ממשלת 61 בלי הליכוד, מרצ ובלי המפלגות החרדיות והערביות - יעדיף להרכיב אותן יחד עם המפלגות החרדיות מהסיבות שפירטנו פה, אלא אם לממשלה שלו יהיה תאריך תפוגה מוגדר מראש: 8 שנים או שתי קדנציות.

או אז תשתנה המוטיבציה שלו ושל שותפיו כאחד: הוא יהיה עסוק במורשת שישאיר אחריו יותר מאשר בשרידותו הפוליטית, ולשותפיו לקואליציה שקורצים לכיסא יהיה תאריך יעד מוגדר להחלפתו, וגם הם יהיו עסוקים פחות בהשתלטות על משרדו ויותר בהישגים של ממש עבור אזרחי המדינה. ואם מדברים על הישגים, סוגיות הדת והמדינה הן אכן הפשוטות ביותר ליישום בזמן קצר ואלו שישפיעו באופן העמוק ביותר על חיי האזרחים - ההשקעה שתחזיר את עצמה תוך קדנציה או שתיים.

הכותב משמש כמנהל מכון על משמר הכנסת בתנועה המסורתית